

2382

מדינת ישראל
הכנסת

ט.ט.

פרוטוקול מס' 11/ג

מישיבת ועדת החינוך והתרבות שהתקיימה
ביום ד', כ"ג בטבת תשי"ח - 15.1.58,
בשעה 9.15

נוכחים:

חברי הוועדה:
י. פרטיץ - היו"ר
ר. הקטין
פ. זואריץ'
ע. כפרית
ח. רזיאל-נאור
ר. צברי
י. קליבנוב

מזכירים:
ס. מבידור - המנהל הכללי במשרד החינוך
והתרבות.
י. שריד - מנהל לסנהל הכללי במשרד
החינוך והתרבות.

סדר-היום:
א. תשובות.
ב. דיון בענין החינוך המיוחד.

=====

היו"ר ש. פרטיץ: פותחת את הישיבה.

מונה בפנינו תזכיר שנשלח על-ידי חבר פעילי
המחנה התורני. אנק לשלוח זאת לחברי הוועדה. (קוראת את הטכתב).

י. שריד: חבר פעילי המחנה התורני לא יפנה אלינו
במיטרים מאחר ואין זה מרגון אמו אנו
משתפים פעולה באופן רשמי.

משיב על מספר שאלות.

עדה-דוד. בענין זה ניתנה תשובה על-ידי
שר החינוך והתרבות ע. אסף לפני כמה שבועות. עד כמה שידוע לי ישנה
היום טוב הצעה לסדר-היום אל חבר-הכנסת כץ, עליה ישיב סגן-השר, אשר
יגש עוד פעם בענין עדה-דוד.

הרינום לגן-הילדים ובית-הספר בטדה-דוד,
נערך ב- 17.7.57. תוצאות הרישום לא הצדיקו פתיחת בית-ספר מפלכתי דתי
במקום, בהתאם לתקנות שלנו. מאחר ולאחר מכן הגיעו למשרד פטיציות שטענו
כי הרישום לא היה חוקי, נהגנו כפי שטענו בזהגים במל מקום, ושלחנו למקום
חוליית ביקורת כדי לבדוק את חוקיות הרישום. הטנה ובטנה לעברה שלחנו את
חוליית הביקורת למקומות רבים מהם הגיעו תלונות. יש לנו אסון מלא
בחוליית הביקורת שלנו שהיא מובייקטיבית בהחלט ובדקת כל מה טענו אומרים
לה לבדוק. החוליה עושה את המלאכה ביוסודיות רבה ובטאמץ רב.

וחוליה שהיתה בסדה-דוד ג- 21, 22, ו- 23 באוקטובר, לא מצאה כי מבחינה חוקית ישנו יסוד לבטל את הרישום הקודם, והגישה לנו דין-וחשבון על כך. לכן, לא ביטלנו את הרישום הקודם.

ב- 13.11.57, מסר סגן-שר החינוך עמי אסף בנאומו כי מאחר ולא היה צורך ברישום חדש, לא היה צורך לערוך רישום אחר ולפתוח בית-ספר אחר. מאחר נאומו של סגן-אשר פנו תושבים מסדה-דוד בבקשה לביקורת נוספת. הם טענו כי שמעו ברדיו את דברי סגן-אשר וכי הוא אמר כאילו, כי חוליית הביקורת שהיתה במקום מטעה מספר אנשים כי חתמו על הפטיציות מבלי שידעו במה הסדובר. כיצד שמעו דבריו מלה ברדיו כאשר הם לא שודרו כלל, על כך לא ניתנה תשובה. ברדיו נאמר כי סגן-אשר ענה על הצעה לסדר-היום אך לא נמסרו פרטים. הם טענו כי באו להכחיש את דברי סגן-אשר וכי הם דורשים בית-ספר מטלכתי דתי.

הם הציגו תביעות מולטסטיות, כי יחתמו שיפתח בית-ספר מטלכתי דתי במקום. בטושב עצמו קיים רק גן-ילדים וכיתה א'. זה אותו מזרח שבכל נקודה ישנו בית לגן-ילדים ולכיתה א' בלבד. החל מכיתה ב' והלאה נוסעים הילדים לבית-הספר האזורי. הילדים מסדה-דוד לומדים בבית-הספר בנהורה (המרוכז על-ידי רבקה גובר). הם רצו כי יבני מתחייב שיפתח בית-ספר דתי בסדה-דוד. כאשר נמסרתי להם שיש הרישום החדש יוכיח שיטנה אפשרות וצריך לפתוח בית-ספר מטלכתי דתי במקום, יתכן ולא נפתח אותו במקום מאחר ואין אנו רוצים לפתוח בית-ספר ל- 60-70 ילד; אך ישנו ליד המקום בית-ספר מטלכתי דתי (בתלמים) וטי שירצה בחינוך מטלכתי יסע לנהורה, וטי שירצה בחינוך מטלכתי דתי יסע לתלמים. על כך השיבו בטלילה והתעקשו על פתיחת בית-ספר מטלכתי דתי במקום. לא חתמתי כל התחייבות אך הבטחתי כי תבוא עוד פעם חוליית הביקורת.

שלחנו למקום חוליית ביקורת בהרכב אחר, למעשה ועדה מיוחדת שמונתה על-ידי משרד החינוך. תוצאות הבירור האחרון הראו שרוב התושבים, הרוב המכריע, רוצה בחינוך מטלכתי דתי. וכן, עכשיו הם פכים את בית-הספר במקום מטלכתי (גן וכיתה א' וכן מצרפים לזאת כיתה ב') לבית-ספר מטלכתי דתי. שאר הילדים מכיתה ג' ומעלה, ניתנה הוראה לקלוט אותם בבית-ספר מטלכתי דתי בתלמים.

רוצה אני לציין כי אין החלטה זו עומדת כהתאמה מוחלטת לתקנונו, אך בהתחשב בטערה הגדולה שקמה במקום ובגלויים שהיו בכפר; הריב, הסכנות והמאסרים, האולטנו לנהוג כאן לפני מסורת התקנות. זו היא פרשת שדה-דוד.

היו"ר ש. פרסיץ:

שאלה. אין אני תופשת את העניין. האם המצב היה כזה שמתוך סיבות הידועות לנו, האנשים כלל לא רשמו את ילדיהם, לא עשו מה צריך היה לעשות בזמן. לפעמים אנשים אינם יודעים קרוא וכתוב, יכול גם לקרות דבר כזה. היתה חוליית הביקורת והיא יכולה היתה לעמוד על כך, אך היא לא עמדה על כך. אך כאשר במה ההפגנה, בהג מסר החינוך לפני מסורת הדין והחליט לעשות משהו מפני שנוכחו לדעת כי הרוב הנו בעד בית-ספר מטלכתי דתי. מה עשיתם עם הילדים שאינם רוצים בבית-ספר דתי?

י. שריד:

הם ימשיכו ללמוד בנהורה. זה אינני טועה, הרי למעלה מ- 70 בעד חינוך מטלכתי דתי, וכ- 30 בעד חינוך מטלכתי. אני מומר מהפרטים מלה מתוך הסתייגות מאחר ואינני זוכרם בדיוק.

היו"ר ש. פרסיץ:

אם היה במקום סדור ל בית-ספר אזו רי, הרי שהדבר פחייב וזאתו בהוצאות גדולות נוספות. אם נפתח להם בית-ספר במקום רק בגלל השערוריה שקמה, הרי זה פתחון פה לשערוריות נוספות. אני הייתי חפצה להגין את הדבר. ישנו בתלמים בית-ספר אזורי, הילדים יכולים להשלח לבית-ספר אזורי, מדוע צריך לייסד עוד בית-ספר?

י. שריד:

יולחיים לתלמים מכיתה ג' ומעלה. מאחר ותושבי המקום התפלגו לשני חלקים, ישנם פחות תלמידים בכיתות א', ב', ולכן יכולים לצרף א', ב' לכיתה אחת, דבר אשר לא ייקר בהרבה.

15.1.58

תשובות.

א. רזיאל-נמור:

ילדי הגן שלא יחפצו בכית-ספר מטלכתית דתי,
ילכו גם הם לתלמים?

י. שריד:

גם ילדי הגן שלא ירצו בגן, ימשיכו
בגן.

לשאלתה של חברת-הכנסת א. רזיאל נמור; סדורי
מרכז הסורים בענין העזרה לגנות. לאחר שנוכחנו לדעת שרוב הגנים בגוף,
ברוב המכריע, היתה עזרה גדולה יותר מאשר התכן חייב (עזרה טכנית), לפעם,
היתה עזרה הרבה יותר גדולה ברכוזה יותר גדולים, בתל-אביב ורפילו ירושלים,
ואחר-כך גם חיפה הצטרפה להגדלת התכן, הגענו לידי הסדר עם המרכז לחינוך
כי החל מאפריל 1958 תהיה מוספת לגן המונה למעלה מ- 35 תלמידים, של פעם
אחת עזרה.

חברת-הכנסת צברי שאלה בדבר התאמת החופשות
לעונת העבודה בישובים הח לויים. לנו עכשיו מספלים בענין זה. באנו
בדברים עם מרכז הסורים ולא שמענו התנגדות עקרונית. יש עוד לגרר כמה
פרטים. הרכבנו לשם כך ועדה פנימית שלנו שעליה להכין הצעה ספורטת בענין
זה, לאחר שכן נטב עם מרכז הסדרות הסורים, וישנם כל הסכויים כי בגיע
לידי הסדר. הדבר אינו קל מאחר וכאן צריכים להיות הסדרים מקומיים. אין
אזור דומה לטישנה מבחינה חקלאית, לפעמים גם לא נקודה לנקודה מאחר
והעונות אינן אחידות. הקשיים הגדולים הם לגבי הישובים המגדלים צמחי
תעשייה. אנו בעבוד בענין זה בהתאמה עם המרכז החקלאי, עם משרד החקלאות
ונדע מה היא העונה לשחרור התלמידים בכל מקום ומקום. ישנה בעייה נוספת
באותו ענין, והיא בעיית הישובים שמינם חקלאיים כדוגמת קרית-שמונה, ששם
הילדים נשלחים לעבודה בסביבה. זו בעייה חמורה יותר שאיננו רואים לה
פתרון על-ידי שני סדרי החופשה.

לשאלתה של חברת-הכנסת צברי בענין טניעת
ההשארות בכיתה א', על שלא נתנו לעות לטניעת ההשארות בכיתה א'. המצב הוא
זה: היה מצבנו ויכוח עם אנו צריכים לקבוע לפיזה כיחות כדאי לתת את
השעות הללו. החלטנו לא לקבוע כי אם למסור זאת לטקולם של המפקחים והמנהלים
ואנחנו העמדנו לרשות כל מפקח מחוז מספר שעות מסויים אשר אותן עליו
לחלק בתוך בית-הספר תוך תחום עם המפקחים והמנהלים, אשר יקבעו זאת על-פי
מצב הכיתות. יצא שרוב המנהלים והמפקחים החליטו לא להסציב שעות ל-א'.
השעות לטניעת ההשארות ניתנו השנה, לא לכל השנה כי אם מדצמבר ועד
אפריל, כלומר, 5 חודשים. המנהלים והמפקחים טענו כי בדצמבר אי אפשר עדיין
לקבוע מי הוא המפגר בכיתה א', ומאחר וב- א' צפילם איננו מספירים, ונכיתה
כבר הורטה סזמן כי לימוד הקריאה והכתיבה לאו דוקא צריך להגטר ב- א',
אלא אנו רואים כיתות א', ב' כיחידה אחת, אין מספירים בכיתה א'. בשנה
הבאה, אם אפשר יהיה לתת מספר חודשים גדול יותר, אפשר יהיה להמשיך בכיתה
א' מי הם המפגרים ולתת להם שעות נוספות.

לשאלה על מגרשי-משחקים לילדים; ההתקוממות
בחולון בדרישה לגן-משחקים. לגן חקרתי באיזור פידה החריבו את הגן בחולון.
בדרך-כלל, כשילדים נכנסים לגן, יש להגיה כי הם מחריבים, לאו דוקא מתוך
כוונה. ידוע לנו כי בשטח גנים עירוניים, עיריות רבות עשו רבות. הדבר
הפך לזופנה וכל ראש-עיריה מעוניין בהקמתם. אך כל אחד עושה זאת לפי
אפשרויותיו. הסדור הוא במגרשים עירוניים. אשר לדרישה מהרשויות-
המקומיות כי יבטיחו הקמת מגרשים בבתי-הספר, הרי שכל דרישה מצדנו בעצית
בדרישה בגדית.

לשאלה על כינוס המפקחים בענין התודעה,
היה כינוס של כל המפקחים לבירור שמלת התודעה היהודית. הכינוס עבר
בהצלחה. לאחר הכינוס הוקמו סקציות ללימוד ההסטוריה, ללימוד ידיעת-
העם, ללימוד הווי בבתי-הספר, ללימוד ההטורח בבתי-הספר, הרושם שלי
במידה והשתתפתי בכינוס, היה כי בדרך-כלל קיבלו המפקחים רעיון זה ברצון.
כמובן, שעוררו הטון בעיות לגבי הכיצוע, והכינוס עצמו צריך היה לעורר
בעיות ולמצוא דרך לפתרון הבעיות. ישנם סכומים של כינוס זה אותם נוכל
להסציא לחברי העדה.

15.1.58

סוף התשובות; דיון בענין החינוך המיוחד.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני חפצה להציע לדחות את התשובות האחרות לטובת הבא. אנחנו הטרחנו את הגב' ברט, והצעתי לכן כי נעבור עתה לדיון בענין החינוך המיוחד.

א. רזיאל-נאור:

שאלה דחופה. בתל-אביב קרה מסון מחריד כאשר אוטובוס עבר על קבוצת ילדים ששיחקו על-יד בית-הספר "טוריה", וילדה אחת נדרסה לטות. בית-ספר זה הוא ללא חצר לגמרי והילדים משחקים ברחוב בר-כוכבא. ישנם עוד בתי-ספר שילדים נאלצים להסתובב ברחוב. גם ברמת-גן ישנו מקום מסוכן במסוב של רחוב יהלום, אשר גם שם לפני שזעות אחדים קרה מסון ונרגע האחרון מסט בסנעה תקרית. רוצה אני לשאול את משרד החינוך אם בידו סקר על חצרות ומה יש בדעתו לעשות. יתכן ויש לעשות סידורים שהם עם משרד התחבורה והרשויות המקומיות לסמירה מיוחדת, או להציב ברמת-גן לשעות הלימודים אוטר במקום. אני מבקשת כי משרד החינוך יפעל בענין זה במהירות.

היו"ר ש. פרסיץ:

זו היא לא שאלה אלא בקשה חשובה מאוד, ואני מקווה שמשרד החינוך יפעל בענין זה במהירות.

י. טריד:

ב"טוריה" אין זו שאלת חצר כי אם הריסת הבניין הנמשכת שנים. אשמול קבלנו טברק סוועד ההורים לאחר שורה של מכתבים. פנינו גם לעיריית תל-אביב. העירייה הודיעה כי היא כללה בית-ספר זה בשלב הבנייה והיא תפעל בענין זה בקרוב.

היו"ר ש. פרסיץ:

משרד החינוך יכול לפנות בינתיים למשרד התחבורה, המטטרה ו"דן".

מאחר והד"ר אבידור הסכים לדחות את תשובותיו לטובת הבא, נכנס לדיון על סקירתה של הגב' ברט.

אני חפצה לשאול שורה שלמקטל שאלות. גב' ברט אמרה כי בכל הארץ טגיע אחוז הילדים הזקוקים לחינוך מיוחד ל-5% עד 7%, ואילו אצלנו מאז קום הסדינה עלינו מ-1 1/3% ל-2%. הגב' ברט לא אמרה לנו אם ישנה סטטיסטיקה, פחות או יותר, ברורה, מה אחוז הילדים אצלנו הזקוק לחינוך המיוחד. אמנם אמרה כי נפתחים בתי-ספר או נפתחות כיתות לחינוך מיוחד לפי דרישת המקומות, הנהלות בתי-ספר, עיריות וכו', אך לא אמרה מה ידוע למשרד החינוך על הצורך. מאחר וישנם מקומות שאינם יודעים לשאול, אינם יודעים לבקש, אינם יודעים על הצורך. מה נעשה מבחינה זו? אינני יודעת מה נעשה לגבי הפיגור הנובע לא סתם פיגור שכלי כי גם סתם פיגור של מסיבות, תנאים וכו'. מה נעשה שם ומה נחוץ לנו, ומה אנו במפת צודקים כאשר אנו רוצים להגיע להשוואות עם ארצות אחרות. נדמה לי כי עליה כזאת, שרמחה התרבותית היא כה נכונה, המספיעה ממילא על פיגור מסויים בי לדיה, אינה שכיחה בכל הארצות שאנו משווים אתן. אין אנו הולכים להשוות את מצבנו עם קניה או ארצות אחרות, אנו משווים עם אנגליה, אמריקה וארצות ערב.

דבר שני המענין אותי מאוד, זו היא בעיית הילדים העזובים. אנו יודעים כי עבריינות היא בעצם תוצאה ישירה מהעזובה. יודעים אנחנו שאין בטום פנים ואופן סטטיסטיקה בעניינים אלה, וקשה שתהייה, אבל רשמים ישנם ודי לעבור את הרי העליה או השכונות והפרברים בערים הגדולות ולהשוות אם מה שהיה ונעשה בטנים האחרונות בביסליה, שם היו רואים את הילדים העזובים עד שקמו להם מצילים, ומצילים כאלה אנו צריכים גם אצלנו. מה נעשה מבחינה מעשית בשטח זה שמענו, אך מבחינת המחשבה, מבחינת שיפור, מבחינת הדרישה להגדלת הטיפול, כדאי לתפוש את הרע במיעוטו ולא להביא לגידול העבריינות בטירה כמו שהיא גדלה אצלנו.

חפצה אני לדעת, מאחר ומספרים בדוקים לא קיבלנו על כך, אם ישנה סטטיסטיקה על מספר הילדים החרשים-אלמים הנמצאים במקום, והאם ישנה סטטיסטיקה כמה מהם נישבו הותיק וכמה מהם בעליה החדשה, ואותו הדבר בין העיוורים. כמו כן מה הטעם של הילדים חולי-לב, האם מספרם רב, או נגועיה בכך ילדים מעטים.

אלו הן, בערך, השאלות הראשוניות שרציתי לשאול.

ט. כפרית:

אני ניגשם לשאלה זו לא רק כאל קבוצת ילדים מסויימת שעליה דובר כאן ושהיא נמצאת כבר במסגרת של חינוך מיוחד, כי גם לאחד מענפי פעולה הכרחיים ביותר לסניעת עבריינות. לי ברור כי כל ילד מפגר שלא נקלט בבית-הספר הרגיל, כאם יש לו כיתה מיוחדת, הרי זה בכל זאת מונע מבחינה מסויימת, וגם אין לו כיתה מיוחדת הרי הוא המועמד הראשון לעבריינות.

אני חושבת כי לא עושים די אם כי ישנה התקדמות. בכל ביקורי ביעוץ-עולים אני שומעת על ילדים מפגרים בלימודים. כאן יש צורך באמצעים מכלכליים, קודם כל חובת המדינה, כמו בארצות נאורות אחרות. עלינו לדעת מה מספר הילדים, וגם יש לנו עכסיו חוק ביטוח לאומי, ואנו שומעים כי 96% של האמהות יולדות בבתי-חולים, הרי שקיים פיגור המתבטא בטומים גופניים המלווה בהפרעות נפשיות. גן-הילדים, המסדיה השניה בה הילד בא בטגע עם מוסד ציבורי רשמי, חובת הגננת לרישום כל ילד מפגר. חובה לרשום וחובה להרחיב את המסגרת של חוק חינוך חובה למספר שנים גדול יותר בהתחשב עם פיגורו של הילד. חובת לימוד על חשבון המדינה. גם אנו נדע, קודם כל, מה מספר הילדים המפגרים מגיל רך, יאפשר לנו הדבר לראות תופעה זו מגיל טבו ניתן יותר לחנך ויותר להשפיע מאשר בגילים מבוגרים יותר.

אנו יודעים כי בענין רפואה מונעת או טיפול מונע, מספליים מספר משרדים. ישנה תחנה לאם ולילד במער, תחנה להגיינה רוחנית במשרד הבריאות וישנן בודאי תחנות ליעוץ גם במשרד החינוך. יש, לדעתי, לשים קץ לדבר. חייבת להעשות בדיקה יסודית שתראה מי הם הילדים המפגרים, והכרחי כי בענין זה יהיה תיאום, הידברות, כדי שנוכל להקיף את כל הארץ. אמנם, בערים הגדולות מרוכז סרבית הישוב, אך ביישובי הספר ובאזורי הפיתוח נוסף הגורם החמור שאין בית-ספר לילד המפגר. וגם שמענו על 300 כיתות של ילדים מפגרים, שמענו כי בבאר-שבע המצב משביע רצון, אך מה המצב בקריית-שמונה, בדימונה, בקריית-גת, ובכל המקומות הדומים.

הייתי בטובע שעבר ביקנעם. ישוב של 3,500 נפש, מהם כ- 3,000 עולים ורק המיעוט הקטן הוא הישוב הוותיק, המבוסס. מה המצב שם ?

אם אנו שומעים כי ישנן תחנות פסיכולוגיות בשלוש הערים, אין זה פותר את השאלה. כמו שמשרד הבריאות עוסק בטיפול נייד למקומות, כטיקוף ריאות, שהקיף את כל האוכלוסיה על-ידי יחידה ניידת, כן צריכה להיות יחידה ניידת שתקיף את כל הישוב בבדיקת הילדים המפגרים.

שמענו כאן כי לכל הנגב נשלחה סדריכה אחת בחצי משרה. הרי זה טובוך. אינני יודעת אם היא צויידה כלל כתחבורה, מסתבר כי אין לה גם תחבורה. מה יכול אדם כזה לעשות ?

מוכרח לבוא שינוי בטטח זה. לא פעם נדמה לי כי אין אנו עושים את החשבון הרחוק אלא את החשבון של הרגע והקיסוף בתקציב השנה יביא להוצאות גדולות יותר בתקציב המטטרה ושטח העבריינות.

אינני חושבת שהרכב האוכלוסיה אצלנו יותר טוב ויותר קל מאשר בארצות אחרות אשר בהן האחוז הגיע ל- 5 עד 7. ההבדל הוא כי שם מקיפה הסטטיסטיקה את כל האוכלוסיה ואצלנו לא. לא נגיע לכיתת מפגרים במקומות קטנים. באותה מידה שהגענו לגבי ילדים בריאים, הגענו למחטבה של בתי-ספר אזוריים, כך מוכרחים גם פה לסדר כיתה אזורית לילדים מפגרים עם מספר שעות לימוד רבות יותר, לא רק 18 שעות לכיתה א'.

ילדים אלה שהקסיים בחינוכם הם עצומים, ומטפחות רבות אינן יודעות כלל איך לנהוג בהם, לא רק מטפחות שבהן האם אינה מסכילה, כי גם מטפחות עם אמהות מסכילות, שהרי הטיפול לילד המפגר תובע הכשרה מתמדת. אנו חייבים לתת את ההדרכה להורים, הדרכה למורים וארגון - בכך אני רואה אחד השלבים העלולים להפחית את מספר הילדים העבריינים הגדל אצלנו במהירות מסחררת.

ב. הקטין:

כאשר שמענו את סקירתה של הגב' ברט, ברור היה לכולם כי המסגרת הליסודית-החינוכית

שפורטה נגד עינינו וינה מקיפה את כל זרמתי הילדים הזקוקים לכך. הן ילדים בעלי טוים מבחינה פיזית והן ילדים שמנת שכלט אינה מספקת כדי ליוכלו להיות במסגרת חינוכית רגילה. אם בכל העולם הפרו פורציה של ילדים מפגרים היא 5% עד 7% הרי שאצלנו אין הסצב שונה. האם משרד החינוך אינו מתכוון לערוך סקר? ברור כי עד עכשיו לא היה קיים דבר כזה. אין זה חשוב באיזו צורה ייערך הסקר, אם זו יחידה נלדת, בצורת שאלון שנשלח לגנים, בתי-ספר וכן הלאה או כל צורה אחרת. נכון הדבר כי אותו סוג ילדים, המשתתף לפי הגדרתה של הגב' ברט, ילדים עזובים הזקוקים לחינוך המיוחד, בגלל זה שהם בולדו בסביבה כזאת וגדלו בה, להם תחנת טיפת-חלב או תחנה לאם ולילד לא תואיל. תוצאות העזובה מתגלות אחר-כך. זו היא שאלה גדולה מאוד איך לסנוע את העזובה, איך להוציא את הילד מהסביבה הזאת. את הבעייה הזאת לא מבחבו נפתור, על כל פנים לא כאן, אך רצוי היה מאוד כי משרד החינוך, במידה שעליו מוטל תפקיד מסוג זה, יעשה זאת בפידת יכולתו ולא דוקא על-ידי בדיקה. בשלב זה בדיקה עוזרת, בדיקה מוקדמת לא תתן כלום מלבד איך להוציא ממסויטום ילדים אלה מהסביבה הזאת, ואז לא שעורי עזר בכיתה א' יפתרו זאת.

הכרחי להתחיל. אינני חושבת כי משרד החינוך יכול לעשות זאת בהיקף רחב, אך יש להתחיל באלה שיטנם במסגרת מסודרת מגיל 3. זהו המיניטום שמשרד החינוך יכול לעשות. על כך קראנו גם במחקר של מוסד סאלד והוכח כי פה בעיקר טמון שורט הרע. אם נתחיל מגיל 3 נסנוע הרבה מאוד מקרים של עזובה נפשית וטכלית ולא יהיו במצב שלא יוכלו לקלוט את הדברים האלמנטריים בבית-הספר היסודי. אם משרד החינוך יתחיל בזאת השנה, בשנת תקצ"ב זו, יהיה בכך מבחינת קידום פני הרעה. התחילו ללכת בדרך של הדרכת המורים, ובשאלת השאלה אם מורה שעליה מוטל הספול ב-35 ילד או אפילו 30, ותהיה זו המורה המוכשרת ביותר, האם היא תוכל להתמסר לילדים אלה? לי נראה שלא. נראה לי לכן כי המורה תתפנה לקידום הילד המפגר אך לא העזוב והטיפול כילדים עזובים מצריך כיתות מיוחדות.

נכון, כפי שצויין כאן, כי העזובה והעבריינות הנם ידידים גדולים, הם כמעט ואינם נפרדים. כדי לסנוע את העבריינות הכרחי לסנוע את העזובה.

אמר למוסדות לילדים הסוכים בפגט פיזי, חרשים-אילמים או עיוורים. גם פה נראה לי כי ישנו יחס מיוחד, לא כל כך טוב, לסוג זה של ילדים. הייתי בזמנו בוויפה, בבית-הספר וגם בפנימיה של המוסד לחרשים-אילמים. השנה הועבר המוסד להר, ואני סניחה כי עם התנאים טובים יותר. לפני שבוע ביקרתי בתל-אביב בבית-הספר לחרשים. התרשמתי טוב מהאדם המנהל את המוסד וקשה מאוד מהתנאים בהם נתונים הילדים. החדרים קטנים, מכשירים כמעט ואין, מכשיר אחד שממש את כולם. התענינתי בשאלה זו ואני קצת סכירה אותה. חדר מלאכה אין. ישנו מחסן עלוב ובפרוזדור מלדיים את הילדים מלאכה. אלה הם ילדים שענין המלאכה הוא חלק חשוב בחינוכם. במוסד זה נמצאים ילדים מגיל 6 עד 15, רובם משכבות לא כל כך מסודרות. נדמה לי, כי אם מרד החינוך הצליח להקים כיתות מקצועיות ל-10,000 ילדים, הרי ילדים אלה שהנם רק מעוט, צריכים היו להיות הראשונים בתור. כאשר הייתי לפני שנה בחיפה טענו המורות כי הילדים הללו קטורים מאוד למוסד. רוב הילדים יוצאים את המוסד ללא מקצוע, חלקם עוסק במבלות, חלקם מוכח מאחר ואין בידם לפרנס את עצמם. יש קודם כל לדאוג כי הילד הגוסר את המוסד יקבל איזו שהיא הכשרה מקצועית. האם אין זה המקום למטבח ליסודי? אני יודעת כי הדבר יעלה יותר ביוקר מאחר ואלה הם בתי-ספר קטנים, אך מה לעשות? ילדים אלה ממשיכים לחיות והם מוכרחים לפרנס את עצמם ולהיות אנשים הגונים בחברה.

הגב' ברט אמרה כי ישנם הורים לילדים מפגרים הפפנים את ילדיהם לבתי-ספר רגילים. בשאלת השאלה איך הם מתקדמים? האם אין להם עם רגש בחיתות, הרי בכל זאת זו סביבה שכולה מדברת. איך לוסד הילד העיוור בבית-ספר רגיל? האם הוא לומד על-פי טמיעה ורק לאחר מכן מלמדים אותו כתב בריל בנפרד?

ר. צברי:
האם ישנו פיקוח או קשר על ילדים מפגרים בגיל חינוך חובה במוסדות? לדעתי, לקינו בפיוול בהרבה מאוד מוסדות; בטועדונים, בבתי-ספר מקצועיים, בבתי-ספר לילדים מפגרים. האם אין מחשבה להתחיל לרכז את כל המוסדות הללו? מוסדות אלה

אינם שייכים לטיפול מעד, הם זקוקים לטיפול חינוכי. יש לדעת לנו ישנו עכשיו קשר בין כל הגופים המטפלים הללו.

רואה הייתי לדעת כמה עולה ילד בבית-ספר לחינוך מיוחד לשנה, וילד בבית-ספר רגיל.

לא ברור לי הקשר בין התחנות הפסיכולוגיות, התחנות לקרע רוחני. ישנן כאלה של משרד הבריאות, של משרד החינוך, של הסוערות המקומיות; טוב נוצר פיצול בלתי בריא. הגב' ברט סיפרה כי אין לה פסיכולוגים. יש לה בסך-הכל פסיכולוג אחד. (גב' ברט: פסיכולוג אחד במחצית המטרה). אינני יודעת אם ישנם כלל אנשים היכולים למלא תפקידים כאלה. מדוע אין יתר רכוש לכל הצרכים של ילדי בית-הספר?

לדעתי, מסווג הוא שהילדים המפגרים נמצאים בתחום בית-הספר הרגיל. זו היא צרת הצרות המכבידה על העבודה בצורה קשה ביותר. יודעת אני כי בבתי-ספר מסויימים, בראשית השנה, כעבור חודשיים מבחינה המורה מי הם הילדים המפגרים. היא אינה מחליטה על דעת עצמה כי אם מפנה את תשומת לב האחות לכך. מדוע עובר זמן רב כל-כך עד ההחלטה על הילד? מדוע הוא נמצא 4 חודשים בכיתה ואי אפשר להעביר אותו לבית-ספר מיוחד. פה אפשר היה להקל גם על העבודה בבית-הספר וגם על הילד המפגר עצמו, על ידי מציאת הדרך להכרה בילד המפגר מבעוד מועד. אני יודעת כי אצל כל מוסדות העולם ישנן האפשרויות לבדוק את הילדים. יש גם אצלנו לטים לב לדבר ולבדוק ילדים אלה כדי שלא יכנסו לתחום בית-הספר ויכבידו. כאשר ילד מפגר נמצא בכיתה רגילה הוא מובל מהפרעות נפשיות, הוא רואה כי הוא אחר מכולם, שאיבו מטיג כשאר הילדים, ועל-ידי כך, אנו עצמנו יוצרים את הילד המופרע. דבר זה אינו תלוי בחינוך המיוחד כי אם במערכת החינוך כולה.

אני תומכת בדבריה של חברת-הכנסת הקטין בדבר טיפול בילדים מפגרים כבר בגנון. אנו חייבים לטאוף כי הילדים המפגרים, ביחוד ביטובי-העולים ובטכונות, יהיו מרוכזים בגבונים מגיל 3, ואז נוכל להתחיל טסה ולתת לילד מה שנחוץ לו, מה שהבית אינו יכול לתת לו. יש לדרוש מהמוסדות להקפיד על מילוי הטאלונים שיראו את מידת הפיגור האמיתי כדי שנוכל מייד, בתחום בית-הספר, להפריד בין הילדים כדי לאפשר עבודה נורמלית.

לא יתכן כי סדריכה אחת תרכז 300 ילד. לדעתי, יותר מ-40-30 לא יכולה סורה לרכז. מפליא אותי מדוע אין יותר אנשים בחינוך המיוחד, אם בגלל התקציב או בגלל מחסור באנשים.

אני מקדמת בגרחה את ההדרכה לקראת טיפול בחינוך המיוחד בסמינרים. אין ספק כי הדבר חשוב עד מאוד.

לא ברור לי מדוע בעיית הילדים העזובים אינה שלמה בהוצאתה של הגב' ברט. אינני מוצאת כלל כל סקירה על הילדים העזובים. אני מוצאת את התקציב ליעוץ אך לא לטיפול. איפה מקבלים את ההדרכה לילד העזוב? אני רואה לדעת אם הם מקבלים כלל הדרכה. לדעתי, צריכה כל סורה בסמינר לקבל הדרכה לטיפול בילד המפגר והעזוב גם אם היא הולכת לחינוך הרגיל. בטח זה, אין הסמינרים שלנו מפלאים את חובתם. אצלנו הבעייה היא חסורה ביותר; עליה, תלישות, הרגשת מי השתרשות, לקראת כל אלה צריכים הסורים לקבל הדרכה. על הסמינרים לארגן את השיחות של הסורים, ישנם סורים שאינם מתאימים כלל לעבודה חינוכית. זו היא שאלתי העיקרית - מה עושים לשם הכשרה, מי מכסיר ואיך מכסירים?

לדעתי, 7 הדרישות של הגב' ברט הן מוצדקות ביותר. היא הציעה הצעות חשובות מאוד.

היו"ר ש. פרסיץ: תרשו לי, לפני המסדר לגב' רזיאל-נאור את רשות הדיבור, לקיים את רצונכם ולברך את חברת-הכנסת י. קליבנוב ליום הולדתו ה-70. חברות וחברים התרעפו עלי על כי לא ברכתין בשם הוועדה. אני עכשיו, על דעת הוועדה, ועל דעת כל

15.1.58

דיון בענין החינוך המיוחד.

הנוכחים מאחלת לך כל טוב והמטך עבודתך הציבורית שאתה עוסד בה עשרות שנים לטובת כולנו.

א. רוזנבל-נאור:

שאלות עניניות אחדות.

הגב' ברט אטרה כי נתגלה צורך לשנות את

הבחינה הניתנת לילדים מכיון שהילדים באים לבית-הספר כשהם חסרי ציוד שכלי, מסביבה טובה אין מסחקים, וכשהם אינם רגילים בבחינות, וכטובן שקשה להם לענות על בחינה זו. מסינים עכסיו, לדבריה, בחינה חדשה שתהיה קרובה יותר לילד הנבחן. אני נתקלתי בבעיה זו. כבר אז ראינו שהבחינות קשות מדי בשביל הילדים. מה דינם של הילדים שנקבעו כמפגרים בהתאם לאותן הבחינות ועכסיו מתברר שלא תוכן המוצג אלא עומק המוצג היה בעוכריהם? (י. טריד: ישנם מקרים חוזרים לבתי-ספר נורמליים.) האם ישנם מקרים כאלה ותופעות ידועות כאלה על ילדים שנקבעו כמפגרים בגלל הבחינה הגבוהה והקשה, ואם כן הלא הזיקה להם יותר מאשר הועילה.

בנוגע לילדים החרשים-אילמים והילדים העיוורים. בזמנו דנו גם בבית-הספר לחינוך עיוורים ושפענו על המצב המיוחד בו נתון בית-הספר. רציתי לדעת אם ישנם זילו שינויים, באיזו מידה התקדמה עבודת החינוך בבית-הספר. ידוע לי כי ישנן שיטות חדשות עכסיו, ושאלי את הגב' ברט בנוגע למכונות כתיבה אטריקטיות הסקובלות בארצות-הברית, מכונות אשר הקורא בהן לא צריך אחר-כך להפוך ולקרוא בהן; מכונות ברייט מיוחדות. זה קל וחוסך טמץ שכלי רב מהילד העיוור. לשמחתי, שמעתי שיכניסו עכסיו מכונה זו של כתב ברייט. בעקבות זאת, רוצה אני לשאול אם ישנה תקווה שיכניסו גם שינויים אחרים בשיטות ההוראה.

בנוגע לילדים החרשים-אילמים, הייתי רוצה

לדעת באיזו מידה ישנם ילדים כאלה בבתי-הספר הרגילים, ואם הם מקבלים את מכשירי השמיעה. נתקלתי במספר מקרים במעבדות ובמיוני עולים, בהם מסתובבים ילדים חרשים. כטובן שהם אינם יכולים להקלט בבית-הספר הרגיל, הם מסתובבים והם למפגע לכל הילדים.

האם קיים איזה מוסד סגור לילדים מפגרים, ואם ישנו מוסד כזה בתחום עבודתו של משרד החינוך? רוצה אני לשאול את אנשי משרד החינוך אם הם עומדים לדרוש הגדלת תקציב החינוך המיוחד.

רוצה הייתי לדעת את תוצאות מחלת שיתוק

הילדים, באם ילדים אלה יכולים להמשיך למודיהם בבתי-ספר רגילים, ובאיזו מידה הם מרוכזים בבתי-ספר מיוחדים. האם נעשתה איזו בדיקה של השפעת המחלה על התפתחותם השיכלית.

היו"ר ש. פרסיץ:

ברשותנו 15 דקות אשר לא תפקנה לסמיעת התשובות, כן יש לי למסר לכם מינופורטציה על שביקטתם ממני לספל בישיבתנו אתמול. אני מציעה כי סיום הדיון בענין החינוך המיוחד יהיה בישיבתנו הבאה, בה נשמע את תוצאות של הגב' ברט.

אני חפצה למסור לכם כי קיימתי אתמול פגישה עם

מר ספרלינצק וטר גורי כדי להסדיר את המסטרס של הוועדה שלנו לכל הענינים. הדגשתי כי הגוהג שהיה בכנסת מאז הכנסת הראשונה היה כי בכל עניני החינוך בהם היתה דנה ועדת הכספים, היא היתה תמיד בעזרת בחוות-דעתה של ועדת החינוך ורק בכנסת הטליטית היו כמה מקרים שהובאו לשולחן הזה ואשר שוחחתי עליהם עם פר גורי. מר גורי הופתע לשמוע כי בשני מקרים מיוחדים דנו בלי ועדת החינוך, הברור היה בוועדת משבה והוא התפלא על שלא ידענו על כך. כיוון שאני נגעתי מייד גם בסעיף השני, בסעיף ההעברה מתקציב הגנים למכון וינגייט, של 35,000 לירות, אשר לי מר גורי כי פה, כנראה, ישנו ענין אחר. בענין ההעברות פונה אר המעוניין לשר האוצר ושר האוצר צריך לקבל, לפי החוק, את אישורה של ועדת הכספים. הוא אינו תופש זאת בעצמו ואינו טבין מדוע שר העומר בקשריה הדוקים עם ועדתו, כאשר הוא רוצה לעשות העברה מסעיף למסעיף במכונות ניכרים, לפני שיפנה לשר האוצר לא יביא את הדבר לחוות-דעת ועדתו; יחפוץ יתחשב עם דעתה ויחפוץ לא יתחשב, על-כל-פנים יסלך בדעתה. מר ספרלינצק הציע כי תקח דבריהם עם מר החינוך,

עם משרד החינוך ואציע כי ישמעו את חוות-דעת הוועדה. לדעתי, אין זו שאלה של שר החינוך, שר הבריאות או שר אחר, זו בעצם שאלת פרוצדורה. קשה לי מאוד לפנות לשר החינוך, במיוחד בענינים אלה. אני ממנה מראשית לוועדת החינוך אך כחברת-כנסת אני מעונינת שהדברים יהיו במדרגה מכחינה אחרת. הם הציעו כי אביא תוכן שיחה זו לוועדת החינוך והציעו כי מפנה למען הסדר גם לראשי הוועדות האחרות וכי אביא את הדבר בשבוע הבא להחלטת ועדת הכנסת.

כעת הדיון התעוררה שאלה אחרת, חשובה מאוד, שאנו כולנו סובלים ומתמרטרים נגדה שנים רבות; והיא הבאת התקציב לוועדה רק עם הנחתו על שולחן הכנסת. פה אמר שר גורי, כי להביא פרטים עד שהממשלה מחליטה עליהם, אסור; אך כל שר יכול, ראשי, ולדעתו חייב, להופיע לוועדתו לפני שהוא מביא את הפרטים האלה לממשלה, ולהרצות לפניו על שנויים, על בעיות, על פרובלמות העומדות לפניו ועל הצעותיו שהוא רוצה באופן גלובלי לעשות. היות ובשאלה הזאת לא קבלתי טכס יפוי-כח לדבר בוועדת הכנסת, רציתי להביא שאלה זו בפניכם. אם תהיו תמימי דעים, עם שר גורי, אתי ועם שר שפרינצק, ארשה לעצמי לדבר גם עם ראשי ועדות אחרות ולהביא ענין זה בפני ועדת הכנסת.

בנחנו, אנשי חינוך בכנסת הראשונה, היה לנו פורט אחר שלפחות חלק מחברי הוועדה היה שומע על התקציב לפני הבאתו, היה זה טוענת החינוך, אך זה בוטל. הפעם מגישים את התקציב רק על דעת המשרד. כבודו של משרד החינוך במקומו מונח אבל הם קיים פרלטנט והממשלה צריכה לקבל את הרשיותיה טהכנסת, מן הראוי לסדר את הדברים בצורה שאנו כולנו נרגיש שאנו עושים דבר זה.

שאלתי לכם האם אתם מייפנים את כוחי לדבר גם

בשאלה זו.

ד"ר אבידור:

רוצה אני להבדיל כאן בין הצעות בתקציב הרגיל לתקציב הנוסף. זה באמת ענין פנימי של הכנסת; אבל בענין העברות מסעיף למעיף הייתי רוצה כי תבינו מה הן רוב ההעברות שאנו מבקשים. אין זה פתאום באמצע השנה שאנו מבקשים לשנות משהו. רוב הסקרים הם דברים בלתי גרמים מראש. בשנת התקציב 57-58 קבענו סכום מסויים להוצאות דואר על פי מה שנאמר לנו על-ידי הדואר. נתגלה לפני חודשיים כי הסכום הוא ב-8,500 לירות יותר טאשר אשרתם. אנו פונים לאוצר ואומרים כי לא אנו חושבים את הענין ואין לנו מאין לקחת את החוספת, ואנו מבקשים כי שר האוצר יוסיף סכום זה להתקציב הנוסף. שר האוצר עושה את חטבונו; לעיתים הוא יכול לעשות זאת בלי ועדת הכספים, ולפעמים איננו יכול והוא מביא זאת בפניה. אנחנו לא יודעים אפילו מהיזה מעיף הוא לוקח. לו היתה לנו יתרה, היינו יכולים לבוא ולהוועץ אתכם, ברשותנו דבר כזה ובעומדנו תחת לחץ אנו פונים לשר האוצר ומבקשים עזרתו. רוב ההעברות הן כאלה.

י. קליבנוב:

הענין לא כל-כך פשוט. לא תמיד אפשר לדרוש מהשר, בהתחשב עם החובה והזכות של כל משרד, שלא תהייה לו חופש הפעולה הדרושה לו לעבודתו. ישנם דברים מוצדקים שישנה לנו האפשרות לדרוש ככל תוקף כי תהייה התייעצות מוקדמת עם הוועדה, אולם אנו כובלים את ידי המשרד. דעתי, הרעיון הוא נכון כי היו"ר תחליף דעות עם יו"ר הוועדות האחרות, מאחר וגם הם נתקלים בשאלות כאלה מזמן לזמן, ושלהם השקפות ודעות בענין זה. אם היו"ר תבוא לידי דעה כי גם הוועדות האחרות רוצות או חושבות שיש צורך לנקוט בפעולה שהיא ולקבוע קווים מסוייפים לפעולה, כטובן שאנו ניתן להם כל האפשרות להביא את הענין בפני ועדת הכנסת. לדעתי ישנם דברים טבהם יש לנו הזכות לדרוש מהשר שימייץ אתנו טבעוד זמן, וישנם דברים שאי אפשר ולא צריך לדרוש בפני שהדבר יפריע לו. איננו חושב כי בענין זה אנו טקופחים. ועדת הכספים היא הכל יכול. כדאי, לכן, שהיו"ר תחליף דברים עם יו"ר ועדות אחרות ותבוא אלינו בדעה טובשת בענין זה. בישיבה הבאה נסכם.

א. רוזנבל-נאור:

הוועדה מייפה את כוחה של היו"ר לדבר עם יו"ר אחרים ולשמוע מה היא העמדה הטשותפת.